

Hahn i Holstebro – Jyllands ældste tekstilforretning

Af Esben Graugaard og Bent T. Holm

I 1976 overtog Jørgen Hahn (t.v.) som tredje generation virksomheden efter faderen Richard Hahn. På dette tidspunkt var den gamle manufakturhandel udviklet til en moderne specialforretning i sengetøjsudstyr, en varegruppe man i øvrigt havde ført siden starten i 1849.

Ikke blot er nr.1 nederst i Nørregade - Holstebros gamle hovedstrøg - byens ældste forretning - den hører til blandt branchens virkelige nestorer. Af de 145 år forretningen har bestået, har der i de 99 stået Hahn over døren. Efter at Melgaard, Schmidt og Fjeldsted indenfor det sidste årti ikke længere som gennem generationer hører til de faste punkter i Holstebros gadebillede, repræsenterer Hahn idag som noget af det sidste kontinuiteten tilbage til forrige århundredes Holstebro. Dengang fruene fra Nørre Vosborg og Ausumgård kom kørende til forretningen i landauere, men blev siddende indtil Ferdinand Hahn kom ud og åbnede vognens dør. En så overvældende service havde ikke været muligt et halvt århundrede tidligere.

Før 1848 fik egnens beboere dækket behovet for tekstiler og manufakturvarer af omrejsende kræmmere, hvoraf hosekræmmerne takket være Blicher blev de mest berømte. Endelig fremstilledes på egnen og i byen store mængder hjemmevævede stoffer ligesom uldbinderiet var en almindelig beskæftigelse - også blandt mænd! Men forandring og udvikling er ikke noget nyt

indenfor handelen, og fra midt i 1800'erne opstod i købstæderne detailbutikker, der specialiserede sig - også i manufaktur- og tekstilvarer.

Holstebros første manufakturhandler

Jødiske handelsmænd havde stor betydning for denne udvikling i de danske provinsbyer. I 1848 etablerede Salomon Nathan Jacobsen byens første manufakturhandel på Store Torv, hvor han lejede sig ind i Andreas Kragelunds ejendom. Her drev Jacobsen forretning indtil 1873. Allerede et år efter starten fik han imidlertid konkurrence.

I 1849 fik Danmark sin første grundlov med demokratiske tendenser, og den 9. oktober samme år fik Jacob Carstensen Møller borgerskab som købmand og startede forretningen, der nu er kendt som Hahns. Grundkernen i det nuværende hus skal Møller have bygget, det var i mange år det eneste hus i to etager i Nørregade, hvis man ser bort fra det gamle rådhus. Som så mange indenfor denne branche var Møller fra Ribeegnen, hvor han havde lært handel inden han blev parthaver i firmaet "Møller og Bernth" i Skive. Herfra var der ikke langt til Holstebro, der på den tid var centrum for den vestjyske handel med uldtøj - det var ikke Herning, som endnu kun bestod af en kirke og et par gårde.

Derfor var det naturligt for Møller at etablere engrossalg til egnens mange kræmmere, som så bragte de eftertragtede tekstiler af fremmed ophav ud i landsognene. Det var ved at blive en prestigesag at gå i fabriksfremstillet tøj fra England og Tyskland. Møller, der var ugift og havde søsteren Maren boede hos sig som "husjomfru", var derfor ved sin død i 1866 en velhavende mand. Det var vel derfor han under den preussiske besættelse i 1864 var blandt de 7 borgere besættelsesmagten tog som gidsler for de 140.000 dalere, man forlangte udbetalt af byens kasse. Overlasten kom nu kun til at bestå i en enkelt nats internering på Schaumburgs gæstgiveri og en køretur halvvejs til Viborg. Så kunne Møller vende hjem og fortsætte sin handel, ham selv og byen en god historie rigere.

Kaysen - endnu en ripenser

Ribefolkene havde kig på Holstebro; efter Møllers død blev forretningen i Nørregade overtaget af Jakob Boysen Kaysen, der som sin forgænger var født i Ballum sogn vest for domkirkebyen.

Kaysen var udlært i det gamle Ribe-firma J.H.Quedens, hvis bygning nu er den fysiske ramme om Den antikvariske Samling om Ribes nyere historie. Kaysen havde også en tid arbejdet i Bergen hos Sundt, så den nye tekstilkøbmand i Nørregade har bibragt Holstebro et af tidens mange pust ude fra den store verden.

På det nære plan fik Kaysen mod syd en interessant nabo i 1880'erne, hvor Thomas Nielsen, en bondesøn fra Råsted, etablerede gæstgiveri; han kunne ikke leve af at være redaktør af det i 1882 startede Holstebro Dagblad. For at komme ind i gæstgiveriets gård, skulle man køre gennem en port nordligst i Kaysens bygning. Jakob Kaysen døde i 1889; enken videreførte forretningen med nevøen Knud Kaysen som bestyrer indtil 1895, hvor også han døde. Da kom Hahn til.

Den første Hahn

Også Peter Ferdinand Hahn var født i Ribe - i 1862. Faderen, August Hahn, var som vandrende håndværkssvend kommet hertil fra Wiesbaden i Tyskland; han skal have deltaget i Krimkrigen. August Hahn var typograf, og er således et af de mange vestjyske eksempler på, at den nye teknik kom hertil sydfra med omvandrende håndværkssvende. Også Birn-slægtens stamfar kom på denne måde som formersvend til Ribe, hvorfra sønnen senere rejste til Holstebro og etablerede støberi. Men August Hahns søn valgte handelen som levevej. Han blev udlært i forretninger i Varde og Vejle inden han som 20årig i 1883 kom til Holstebro. Her blev han kommis hos Knud Aagaard, der dengang drev manufakturforretning i Østergade.

Efter Knud Kaysens tidlige død tilbød enkefru Kaysen herefter i 1895 at sælge forretningen i Nørregade til Ferdinand Hahn for 23.000 kroner. Fra den 15. februar 1895 blev den 33årige Hahn således selvstændig i Holstebro, en helt anderledes by end vor tids.

Byen med de toppede brosten

Den tids handel foregik stort set kun i Nørregade og Østergade - Vestergade var håndværkernes gade. Flere af de senere veje var nærmest kun stier, medens de nævnte trods alt var belagt med toppede brosten, der afslørede vognenes rumlen, når omegnens bønder kom ind for at handle med deres studetrukne køretøjer. Holstebros egne indbyggere bestod af ca. 2.500 mennesker, der endnu ikke havde svært ved at holde sig indenfor de grænser byens gamle porte satte. Faktisk kunne man endnu sidst i forrige århundrede fra Nørreport se helt ud til Maabjerg kirke. Men når der var marked i Holstebro, forøgedes folketallet ofte til mere end det dobbelte, jernbanerne satte ekstratog ind, og gøglerne indtog byens gader - Ferdinand Hahn oplevede således stamfaderen til senere berømte cirkusslægt Miehe optræde som skærsliber i Holstebro.

En livlig by med et livskraftigt folkeliv var det Hahn etablerede sig i. Og som handelsmand var hele familien hele tiden nødt til at være midt i al hurlumhejet. Når de kendte, gamle kunder kom ind i manufakturhandelen, inviteredes fruene op i privaten, hvor fru Hahn trakteredede med kaffe, og på lørdage kunne mændene samme sted blive budt på en øl - vel aktiebryggeriets de bedste. Bagefter kunne man gå ned og købe helulent stof for 1 krone pr. alen, hvis det nu var en ny kjole fruene havde brug for. Der gik 10 alen på tidens fodlange kjoler. Det nære forhold til kunderne gav sig også udtryk i den skik, at købmanden som havde leveret brudeudstyret inviteredes med til brylluppet; så mødte hr. og fru Hahn frem i landauer, som brudeparret bagefter kunne benytte som brudekaret.

Knud Kaysens navn ses på skiltet over indgangsdøren så dette foto er fra 1890-95. Det korte åremål han drev forretningen efter farbroderen Jacob B. Kaysen. Mod syd var naboen ikke blot Holstebro Dagblads første kontor, men også redaktør Thomas Nielsens gæstgiveri, hvis ejendom fra gammel tid havde portgennemkørsel i manufakturhandlens nordlige ende. Denne port flyttedes senere til bygningens sydlige del, hvor den stadig kan ses.

Det var på alle måder en anden tid, om end telefonen som et af de første steder i Holstebro holdt sit indtog i Nørregade 1 - Holstebro nr.8 var nummeret. Ferdinand Hahn, der døde i 1947, opnåede fortjent at blive æresmedlem i såvel handelstandsforeningen, Holstebro Tekstilhandlerforening og byens forsvarsbroderforening. Ved sit 25 års forretningsjubileum i 1920 havde han skænket tre store Dannebrogsgflag til sognekirken med et ønske om, at de første gang skulle vaje på genforeningsdagen. Det var også en del af tiden.

Endnu to generationer Hahn

Den 1.august 1914 fik Ferdinand Hahn en ny lærling; det var sønnen Richard, der på grund af de urolige forhold ude i verden, foretrak at uddanne sig i fødebyen. På det tidspunkt var der 3 kommissær og 3 lærlinge i forretningen, hvor man solgte næsten alt indenfor tekstiler: metervarer, trikotage, herretøj, sengeudstyr, gulvtæpper - og så legetøj. Omme i et sidehus var der indrettet systue, hvor man kunne trække på 10-12 syersker, når der var mest arbejde. Oprindeligt havde beboelsen været i baglokalet, men Ferdinand Hahn havde flyttet den ovenpå.

Efter udstået læretid - med en arbejdstid fra 8 morgen til 20 aften, fredage og lørdage endda til kl.21 og 23 - rejste Richard Hahn, som der var tradition for, ud for at lære mere; det blev til ophold i Hamburg, hvor han gik på handelskole, og et dekorationskursus i Berlin, hvilket ikke var usædvanligt for tekstilkøbmændene i den tids danske provinsbyer. Åbenheden mod Europa er alt andet end en ny opfindelse!.

Fra 1928 blev Richard Hahn faderens kompagnon og overtog fra 1942 alene forretningen i Nørregade 1. Det var i hans tid - i 1971 - at man besluttede at specialisere sig i sengeudstyr, som man havde forhandlet hele tiden. På dette tidspunkt var tredje generation i skikkelse af sønnen Jørgen Hahn med i forretningen siden 1957. Også her var forudsætningerne til stede i form af uddannelsesophold i udlandet - Bremen og London. Jørgen Hahn overtog den gamle forretning i 1975, men faderen vedblev indtil sin død i 1985 at tage del i driften.

Mere end nogensinde lever den forretning, som tre på hinanden følgende ripensere fik gjort til en institution, op til de ord, som allerede Ferdinand Hahn annoncerede med: "Udstyrsforretning i Sengefjer og Dun".